

SCHLUEIN

Ils dus commembers dil team digl Ecuador presentan lur invenziun. FOTO MAD

In suentermiezgi inspiront

Vendergis ha l’uniun Surselva Impact Lab (SIL) beneventau el-la casa Löwenberg 30 startups da sis tiaras dall’America Latina. Dall’occurrenza publica trai la SIL ina bilanza positiva, ei seigi stau in suentermiezgi plein energia ed inspiraziun, scriva il commember dalla suprastonza *Willy Bischofberger* e responsabel dil ressort startups. Sco l’uniun communichescha, hagian las sis gruppas d’interprendiders giuvens gudignau enzaconts adherents. 20 interprendiders, commembers da caders d’interpresas e startups dalla regiun Surselva hagian seschau informar ed era perschuader. Sco SIL communichescha vinavon, han dus startups retschiert duas offertas da cumprar il startup e 18 da co-operar. Vinavon han treis startups retschiert offertas d’investir e da surprendre coaching. Suandonts teams ein sepresentai a Schluein: PascalTech (Ecuador), midar bike convenziunal en e-bike; Satellites on Fire (Cuba), incendis d’uaul e sistem d’alarmaziun tumpriva cun prognosas da derasaziun dil fuog; Psiris (Columbia), sligiazium Saas per psicoterapeuts; WeSex (Argentina), plattafuorma per sclariment sexual; GaliaCharger (Peru), transformar forza humana en energia cun cargar grond dinamo da velo; Flair (Chile), sanar baghetgs vegls a moda effizienta cun optimar la ventilaziun. (cdm/fmr)

SURSAISSA MUNDAUN

Ils affons dalla scola da Sursaiassa Mundaun ein sefatschentai cun las scienzas natiralas. FOTO MAD

Puspei sin turnea

En preschientscha dil president communal da Sursaiassa Mundaun, *Ernst Sax*, dalla meinascola da Sursaiassa Mundaun, *Seraina Frehner* e da scolaras e scolars dalla 1.–3. classa primara da Sursaiassa Mundaun, ha *Conrad Gericke*, secretari general per projects dall’Ems Chemie, reaviert en absenza da *Magdalena Martullo* vendergis, ils 12 da matg 2023, il center da scienza grischun Emsorama Mobil. Quei tenor ina communicaziun dalla Ems Chemie. Sut il motto «tuccar – experimentar – smarvegliar» empermetta l’Emsorama Mobil a pign e grond da scuvierer 21 experiments che presentan fenomens fascinonts dalla scienza natirala e dalla tecnica. Suerter la pausa da corona ei igl Emsorama puspei sin turnea. (cdm/fmr)

reclama

WYSS & PARTNER

KOSTBAR

Wyss & Partner: Die auch international gesuchten Vermögensverwalter am Fusse des Pizol.

wysspartner.ch

«Hej, affons, quei ei stau coolira»

Gl’onn vargau, a caschun dil giubileum da sur Flurin Camathias, era el sepresentaus l’emprema gada. Sonda ha il chor d’affons TICO da Laax presentau in program da canzuns tiel motto «sin viadi».

Il chor TICO durant la producziun, cul dirigent Umberto Camathias.

FOTO DOMINIC POHLE

AUGUSTIN BEELI/FMR

Ils affons selegrien fetg da mussar quei ch’els hagian empriu, han ins saviu leger egl invit. Entrond ell’aula dalla casa da scola Grava, han ins lu era encurschiu quei. Els eran alterai e pudevan strusch spitgar dad ir sin tribuna. Ell’aula havevan geniturs, tattas e tats, padrins e madretschas, augs ed ondas ed interessai da Laax e contuorn priu plaz. Suerter ina interrupziun da varga dus decennis ha Laax puspei in chor d’affons. En vesta al giubileum da 150 onns dil poet sur Flurin Camathias han *Umberto* e *Rinaldo Camathias* in stradau gl’october 2020 il project «chor d’affons TICO». Tgei che quella scursanizium munta ha il dirigent Umberto circumscret aschia: «Igl ei ina cumbinaziun da 7 TI ONtas, e nus mussein CO».

Body Percussion e Don Quijote

Ch’els cantan bugen han ils 28 affons dall’emprema tochen quarta classa mussau al concert da sonda vargada. La matinada allas 10.00 ell’aula Grava ei stada dedicada al motto «sin viadi». Vestgi cun t-shirts alvs e jeans, tuts cun schualàs ellas colurs digl artg s. Martin, han ils affons beneventau culla canzun

«Grüezi.Bonjour». Sco il moderatur Rinaldo Camathias ha explicau, han els vuliu mussar sezs mintga canzun cun in maletg. Duront la producziun da mintga singula han ins viu quel silla tenda. Ils quater blocs ha il chor cantau a capella e cun *Rica-Maria Cathomen* al clavazin. Canons sco «Kaana Kameme» e «Do Re MI», lu la canzun spagnola «Mantxacun» ord il musical d’affons «Don Quijote» e duas canzuns cun moviments el stil «Body Percussion» han schau semegliar cuort.

Tenor il motto «sin viadi» ha gl’auditori tedlau canzuns da differents loghens, stils, temps e lungatgs. Schizun ina dil temps medieval da Guido d’Arezzo. L’africana «Key Key Kula» da Ghana ha buc astgau muncar. Quella cantan ils affons specialmein bugen, els han mussau quei cun frestgadat e fatschas da rir. Onn vargau eran 18 scolaras e scolars separticipai al project TICO, uonn eis ei gia 28. E pigl onn da scola 23/24 seigien aunc daplirs s’annunziai, aschia ch’ei vegni a dar dus chors, ha il moderatur getg.

«Va per la brina»

Flurina Cantieni-Gliott ha engraziav per l’iniziativa e la lavur che Rinaldo ed Umberto

Camathias prestan en lur temps liber cun e pils affons. A lezs ha ella engraziav alla fin suandon-tamein: «Hej, affons, quei ei stau coolira». Egl auditori han ins viu duas persunas che han promoviu fermamein duront decennis il cant e la musica, els han suflau la burnida e teniu quella per la generaziun giuvna. *Gion Balzer Casanova*, burghais d’honor da Laax, ed *Arnold Spescha*, anteriur dirigent, musicolog e litterat, pon haver giu tschaffien dil concert da TICO. Sco Rinaldo Camathias ha getg, ha el cantau gia en sia affonza la canzun tradiziunala appenzellessa «Va per la brina», in toc che Gion Balzer Casanova haveva arranschau pil chor d’affons da Laax.

Davos las culissas han las mummas lur me-rets ed ina rolla centrala per TICO, cun sur-vertschs da logistica ed organisaziun dil chor. Suerter il concert han ellas envidau tuts da star da cumpignia e da guder quella. Aunc avon ha il chor cantau ina canzun dils Americans *Sally K. Albrecht* e *Jay Althouse*. Quella ha *Andrea Schmed-Camathias* translatau en romontsch. Ella caracterisescha gl’avegnir dils affons: «Usa drova ei engaschi da nus tuts.» Lein sedar per nossa tiara, lein crear in niev futur per nos affons, ha il chor dau d’entellir agl auditori.

«Fiera claustrala»
ella staziun principala a Turitg

Per vegnir en contact e discuors cun carstgauns ordeifer la claustra

GIUSEP CAPAUL / FMR

Entuorn 20 cuminonzas claustralas – pil pli catolicas – ein sepresentadas ils 5 e 6 da matg 2023 cun stans ella vasta halla dalla staziun principala a Turitg. La finamira primara da quella «Fiera claustrala» ei stada da vegnir en contact e discuors cun carstgauns d’ordeifer davart la claustra en general.

L’idea deriva dil benedictin da Nossadunnaun: pader *Thomas Fässler*. L’intenziun digl iniziand ei stada dad ir novas vias da s’entupar. Tenor igl avat da Nossadunnaun, *Urban Federer*, ch’ei era staus vid in stan, seigi ei normal che la gliעד vegni tier els. Ussa seigien els denton i tier lezza ella staziun principala a Turitg. Naven da quella partan ed arrivon da 26 binaris di per di 3000 trens cun 367 000 passagiers. La halla principala dalla staziun a Turitg ei – cun ina lunghezia da 131 m ed altezia da 26 m – il pli grond plaz public sut in tetg en Svizra.

En quella vasta halla han ins vuliu orientar la publicitad davart veta claustrala e siu spért, mussar e vender ils products da lur lavur e schar prender part la publicitad da lur mund. Aunc avon paucs decennis saveva prest mintgin zetgei dil mund claustral e consideravi igl «ir en claustra» sco ina decisiun curaschusa e zun admirada. Ussa sappien biars strusch tgei ch’ina claustra ei e tgei che ina veta monastica munti. Perquei han segir biars beneventau la pusseivladad da saver s’orientar e schar mussar la veta claustrala sco alternativa.

A Turitg ei l’emprema «Fiera claustrala» en Svizra stada aschidadir era ina vitrina per saver far amogna e vender ils pli divers products che las claustras fan sezzas. Era eisi gest stau ina buna caschun da vegnir en discuors cun conventuals e conventualas.

Era treis claustras grischunas ein sepresentadas

El «Fegl parochial grischun» da quest meins han treis claustras grischunas, numnadamein quellas dallas soras dominicanas a Cazas ed a Glion ed ils benedictins da Mustér rendiu attent ch’ellas vegnien a sepresentar alla «Fiera claustrala» a Turitg. Tuttas treis claustras han mussau, co conventuals e muniessas vivan e lavuran, malgrad ch’il diember da monasts e monastas va anavos, la vegliadetgna media dad els ei dètg aulta e ch’adina dapli claustras ston serrar era en Svizra. Tut auter eisi en l’Asia ed Africa. Leu registreschan ins ussa fetg biars e biaras che van en claustra e clamadas spiritualas insumma in grond diember. Per ils paders e muniessas eisi iu primarmein a Turitg per nuar contacts e discuorer cul publicum. Pèr en secunda lingia hagian ins fatg amogna artechels che lur claustras produceschan e vendan e reparter prospects davart lur monasteri. Era vevan ins endrizzau entgins locals sacrali ed envidau en il publicum d’assister duas ga a di ad ina devoziun. Las diversas cuminonzas claustralas ein mintgamai sebrattadas giu. Il patrunda di per quella occurrenza veva la Conferenza dallas cuminonzas monasticas (kovos) ed autras communitads dalla veta dedicata a Diu surpriu.

Tgei han Cazas, Glion e Mustér offeriu?

La claustra da Cazas fageva amogna sin siu stan: tuortas da nuschs, caschiel d’alp, sirups, liquors ed era bialas caussas per regalar.

Las dominicanas da Glion vendevan mèl d’aviuls ord l’atgna apicultura, divers etgs fatgs sezzas, tincturas e «Hildegardkekse» sco era artechels fatgs cun caltschiel e cudischs.

La claustra da Mustér ha offeriu artechels e specialitads ord la vasta offerta, specialmein divers products ord cuschina e curtin dalla claustra. Grondamein ein els denton selegrai dils numerus discuors cun la clientella.

Sesenti fetg bein e stai zun engrazieivels

Buca la gronda rueida ha dominau a Turitg duront la «Fiera claustrala» in dils pli impurtonts centers da traffic en Svizra, mobein ventireivels conventuals e cuntenzas muniessas avon lur bials stans cun products da lur monasteris. Era vevan ins endrizzau duas caplutas per rinforzar l’olma ed in Café per il beinstar corporal. Visitaders e visitadras ein vegni numerusamein, han cumprau stedi ils products offeri ed ein semussai fetg cuntents. Era han els gudiu la zun emperneivla atmosfera fierila, apprezzond ils multifars contacts nuai cun carstgauns aschi differents. Quels che han visitau quella fiera a Turitg ein vegni enrihi fetg e stai zun engrazieivels als organisaturs e voluntaris. Els han perquei schau sentir e sperien era che quella «Fiera claustrala» hagi buca giu liug per la davosa gada.